

Acta Wekerleensis

Tudományos időszakkiadvány

- 2025/1

WEKERLE SÁNDOR
NEMZETKÖZI EGYETEM

Egyetemi hallgatói juttatási gyakorlat vizsgálata - III. rész

Dr. Szabó Tibor Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem egyetemi adjunktus

Dr. Kalló Noémi Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem egyetemi docens

III. rész

A tanulmány első két fejezete az Acta Wekerleensis 2024/1 számában jelent meg. Ebben a részben a kvalitatív kutatások eredményeit részletezzük. Ennek keretében kérdőíves kutatásunk kvantitatív részét a kérdőívre adott szöveges válaszok értékelésével, két kvalitatív vizsgálattal, egy csoportos interjúval és egy interjúval egészítettük ki. A háromféle módszerrel végzett kutatási eredményeket egybevetettük, és ezek alapján tettünk javaslatokat az általunk jónak tartott változtatásokra.

3.4. A kérdőívre adott szöveges válaszok értékelése

Az alábbiakban a kérdőívben szereplő kérdésekre adott szöveges válaszokat összesítjük és elemezzük

A hallgatói megjegyzések összefoglalója arra a kérdésre, hogy „Önköltséges hallgatók jelenleg bizonyos juttatásokban (alaptámogatás, tanulmányi ösztöndíj) nem részesülhetnek, számukra a kollégiumi térítési díj magasabb. Véleményed szerint ez így méltányos? (A kérdéscsoportban juttatásnak értjük az államilag támogatott hallgatók által fizetett kedvezményes kollégiumi térítési díjat).”

A hallgatói vélemények közül elsősorban azokat említjük, melyek indoklást tartalmaznak. Összesen 143 vélemény érkezett, melyek az alábbi csoportba sorolhatók.

1. A kép rendkívül vegyes. A kérdőív műfajából következően az indoklások rövidek, kevésbé érvelő, mint kijelentő jellegűek, ugyanakkor szinte mindenfajta juttatás, kedvezmény (önköltség-kedvezmény, kollégiumi térítési díj kedvezménye, átsorolási határ stb.) szóba kerül. Hol úgy, hogy azt az önköltséges hallgatók is kaphassák, hol úgy, hogy ne kaphassák.
2. Nagyon sokan jellemzően a jelenlegi rendszer mellett voksolnak. Álláspontjuk megerősítéséhez kiemelve, hogy a tudományos, közéleti teljesítmény, illetve a szociális helyzet alapján az önköltségesek kaphatnak juttatást most is.
3. Többen említik a tanulmányi ösztöndíjat példaként arra, amit most nem kaphatnak az önköltséges hallgatók, de méltányosnak tünne részesülniük belőle: a legtöbben úgy érvelve, hogy az államilag támogatottakéval egyenlő teljesítmények egyenlő ösztöndíjat jelentsenek. Néhányan úgy tartanák helyesnek, hogy az államilag támogatottaknál jobb tanulmányi teljesítmény mellett kaphassanak az önköltségesek ösztöndíjat.
4. A kollégiumok tekintetében többen is megfogalmazták, hogy az egy olyan szolgáltatás, melynél nem kellene a térítési díjban különbséget tenni, leginkább azzal érvelve, hogy az okozott költség az államilag támogatottaknál és az önköltségeseknél ugyanaz. Volt olyan vélemény, hogy a kollégiumi térítési díjnak az önköltséges hallgatók számára magasabbnak kell lennie annak érdekében, hogy az önköltségesek ne vegyék el a helyeket az államilag finanszírozottak elől.
5. Legérdekesebbek kétségkívül azok a vélemények voltak, melyek hosszabban érveltek amellett, hogy az önköltséges hallgatók ne kapjanak semmilyen juttatást, illetve ellenkezőleg: az államilag támogatottakkal azonos feltételek mellett kaphassanak.
 - a. Az önköltségesek kizárásának leggyakoribb érvei:
 - i. Tudták, mire vállalkoznak, hordják terheit, az önköltséges képzés azt jelenti, hogy minden költséget a hallgató visel.
 - ii. Az önköltségeseknek nem kell később Magyarországon dolgozni, ezért kevesebb a kötelezettségük, tehát legyen több a terhük.
 - iii. Az önköltségesek többnyire tehetősek, nem szorulnak rá a juttatásokra.
 - iv. Az önköltségesek rosszabb tanulmányi eredményekkel kerültek be az egyetemre, ennek ez az ára.

- v. Az önköltségesek többnyire dolgoznak, tartásuk el magukat abból. Érdekes megjegyzés, hogy az államilag támogatottak se kapjanak semmit, hanem dolgozzanak, mint a véleményező (a hallgató önköltséges).
 - vi. Az önköltségesek lustábbak, ezért rossz a tanulmányi eredményük, tehát ne kapjanak semmit.
 - vii. Felbukkannak olyan érvelések is, melyek szerint az önköltségeseket meg kellene különböztetni, annak mentén, hogy milyen okból azok. Többször is megjelenik az az érv, hogy ha valaki azért fizet, mert csak az első képzés ingyenes, és ő többet is akar végezni, az legyen ingyenes, támogassák azt, aki az alapképzésen felül több tudást akar megszerezni (leginkább a vélemény íróját, hiszen az első alapképzésre beiratkozó is több tudást akar megszerezni).
- b. Az önköltségesek és az államilag támogatottak azonos kezelésének leggyakoribb érvei:
- i. Diszkriminatív az önköltségesek és az államilag támogatottak megkülönböztetése a hallgatói juttatások szempontjából.
 - ii. Az önköltségesek így is nagy terhet vállalnak, ne nehezítsen sorsukon az is, hogy nem kaphatnak (bizonyos) hallgatói juttatásokat.
 - iii. Önköltséges képzésre nem csak a tehetősek kerülnek, így nem igazságos a kizárásuk (a véleményezőnek több jómódú hallgatótársa is államilag támogatott).
 - iv. Nem kellene ilyesmivel büntetni az önköltségeseket, azért, mert alacsonyabb pontszámmal kerültek be a képzésbe.
 - v. Talán, ha egy vélemény volt, mely több támogatást adna az önköltségeseknek, mint az államilag támogatottaknak, azért, mert az önköltséges képzés így is nagyon drága.

A hallgatói megjegyzések összefoglalója, arra a kérdésre, hogy „Tételezzük fel, hogy minden nappali tagozatos hallgató minden fajta (állami) támogatásban részesülhet és hogy minden bevételi forrás (pl. családi autó használata, otthonról kapott élelmiszer stb.) forintosítható. Véleményed szerint mi lenne az ideális, ha hogyan oszlanának meg a hallgatói bevételi források az alábbi típusok között (100 százalékot szétosztva)? Ha az előző kérdésben az 'egyéb' lehetőségnek nullától eltérő súlyt adtál, kérünk, itt fejtsd ki részletesen, hogy mire/mikre gondolsz.”

A hallgatói megjegyzések nagy része figyelmen kívül hagyja a kérdést. Inkább a szerinte legjobb támogatási formát sorolja fel, függetlenül azok forrásától. Az 50 beérkezett válasz az intenzívebb állami szerepvállalás és egyéb ötletek csoportjára bontható.

1. Létező vagy új közvetlen állami támogatási formák intenzívebbé tétele, bevezetése. Sokan említik a tanulmányi ösztöndíj emelését, néhányan alapjuttatások kiterjesztését szorgalmazzák. Említik azt is, hogy ne kelljen hitelt felvenni a tanuláshoz. Több helyen is szerepel a munkajövedelem fontossága, vagy az annak felfogható ösztöndíj, illetve az egyetemi munkavégzés. Kitérnek olyasmire is, hogy az állam érdeke a hallgatók finanszírozása, mások szerint az állami vissza nem térítendő támogatásoknak és a családtól érkező jövedelmeknek elégségesnek kell lenniük a hallgatói lét költségeinek fedezésére.
2. Felbukkan néhány érdekes javaslat is a jövedelmek növelésére, mint a szerencsejáték, vagy a plazmaadás, használt holmik eladása.

A hallgatói megjegyzések összefoglalója, arra a kérdésre, hogy „Évtizedek óta problémát jelent a kollégiumok alulfinanszírozottsága. Ennek lényege, hogy a kollégiumokra, lakhatásra adott állami támogatás és a hallgatói térítési díj együttes összege jóval kisebb, mint a kollégiumok fenntartásának költsége (emiatt romlik a kollégiumok állaga). Hogyan oldanád fel ezt a problémát? Ha az előző kérdésben a felsoroltaktól eltérő megoldást is el tudsz képzelni, kérünk, itt fejtsd ki részletesen, hogy mire/mikre gondolsz”

A hallgatói vélemények között 82 volt értékelhető. Itt is jellemző, hogy sokan nem eltérő megoldást javasoltak, hanem véleményüket írták le. A javaslatok nagyjából az alábbi csoportokba sorolhatók.

1. Bevételelnövelő javaslatok. Leggyakrabban a vállalatoknak a finanszírozásba, a kollégistáknak a kollégium fenntartásába való bevonása, fizetős helyek kialakítása, rendezvényszervezési bevételek növelése szerepelt. Sokan írták, hogy csak szociális alapú férőhelyeket tartanának fent, a többit piacosítanák. Néhányan az önkormányzatokat is bevonnák, bár az egyik hozzászóló szerint ennek kicsi az esélye, mivel azok is forráshiányosak. A kollégiumi díjak növelését szorgalmazzák egy része az ösztöndíjakat is növelné. Érdekes javaslat, hogy egy félévnél legyen hosszabb időre adott e juttatás mértéke, mert akkor a kollégisták motiváltabbak lennének a fenntartási költségekbe beszállni.
2. Költségsökkentésre szinte nem érkezett javaslat, az is inkább elvi jellegű, hogy a kollégisták jobban vigyázzanak a férőhelyekre.
3. Jellemző javaslat, hogy (állami, EU-s pályázatokból) újítsák fel a kollégiumokat, hogy legalább legyen jobb a szolgáltatás.
4. Néhányan megjegyzik, hogy erősebb nyomást kell az államra helyezni, akár médiakampányokkal, tüntetéssel.
5. Elenyésző azok száma, akik megjegyzik, hogy például a kollégiumi díjak jelentősebb emelése mellett is a térítési díjak a piaci árak alatt maradnak, így azok emelése indokolt lépés lenne. Egy hozzászólás szerint az önköltségesek-állami támogatottak megkülönböztetését meg kell szüntetni, és a hallgatói képviselőket is ki kell venni a döntési folyamatból, mert az nem elfogulatlan.
6. Néhányan az állami szerepvállalás növelése mellett érveltek, van, aki új kollégiumok építését is felvetette.

A hallgatói megjegyzések összefoglalója, arra a kérdésre, hogy „Szinte mindig kevesebb a férőhely a kollégiumokban, mint a jelentkező, ezért a jelentkezőket valahogy rangsorolni kell. Kérjük, hogy add meg, hogy a kollégiumba való bejutáshoz (a nem gólyáknál) hogyan súlyoznád az alábbi (szociális helyzet, tanulmányi eredmény, közéleti tevékenység, tudományos tevékenység) szempontokat. Ha az előző kérdésben az 'egyéb' lehetőségnek nullától eltérő súlyt adtál, kérünk, itt fejtss ki részletesen, hogy mire/mikre gondolsz.”

112 értékelhető hallgatói vélemény érkezett be. A vélemények nagyjából az alábbi csoportokba sorolhatók.

1. Elsőpró többség a lakóhely és az egyetem közötti távolságot jelölte meg, mint szempontot. A kollégiumi férőhelyhez jutás feltételeit jobban ismerők közül néhányan írták, hogy tudják, hogy a szociális szempontok között szerepel a lakóhely-képzési hely távolsága - de nem elég nagy súllyal. Néhányan a távolsághoz hasonló utazási időt vennék figyelembe.
2. A második csoportba tartozók sokféle szempontot javasoltak. Van, aki felvételi elbeszélgetést szervezne, van, aki nem venné figyelembe a szociális szempontokat, mert azok könnyen kijátszhatók. Más a tudományos szempontokat mellőzné, hogy az úgyis korrelál a jó tanulmányi eredményekkel. Volt olyan ötlet, hogy az elhelyezés függjön a hallgató munkavégzésétől, attól, hogy milyen színben tünteti fel az egyetemet, mikor fejezi be az egyetemet, sportol-e, részt vesz-e a kollégium felújításában. Néhányan előnyben részesítenék azt, akinek van valami különleges élethelyzete, pl. doktorandusz, fogyatékkal élő, mentor, családi problémák stb. Van, aki először szociális alapon töltené fel a kollégiumot, aztán tanulmányi eredmény szerint, majd tudományos tevékenység alapján.
3. A harmadik csoportba sorolható vélemények más megközelítésűek: egy vélemény szerint a képzést elnyújtó hallgatók ne kapjanak férőhelyet, illetve igazságtalan, ha más karok hallgatói gyengébb eredményekkel, de kapnak. Többen megfogalmazták, hogy a kollégium alanyi jogon kellene, hogy járjon.

A hallgatói megjegyzések összefoglalója, arra a kérdésre, hogy „Ha rád lenne bízva, hogy a fentebb említett ún. hallgatói normatívát szétoszd, akkor a teljes összeget 100-nak véve arányaiban mennyit fordítanál az egyes támogatásokra (az első félévet nem számítva, hiszen akkor még nincs tanulmányi eredmény). Ha az előző kérdésben az „egyéb” lehetőségnek nullától eltérő súlyt adtál, kérünk, itt fejtsd ki részletesen, hogy mire/mikre gondolsz.?”

A mintegy 19 beérkezett hallgatói vélemény döntő többsége valamilyen létező, de általa nem ismert jogcímre tett javaslatot. Néhány vélemény szerint külön támogatás járhatna annak, aki dolgozik, a hallgatói támogatásból lehetne növelni a kollégiumi férőhelyek, tantermek számát, minőségét, javítani az étkezési lehetőségeken. Van, aki semmiképpen nem adna alanyi jogon támogatást, van, aki az ételallergiásoknak külön is.

A hallgatói megjegyzések összefoglalója, arra a kérdésre, hogy „Mennyire tartod jónak a hallgatói juttatásokkal kapcsolatos információs rendszert (a szabályok mennyire egyértelműek, a hallgatói juttatásokhoz való hozzájutást mennyire segíti letölthető dokumentum, magyarázó szöveg, tanácsadó szolgálat stb.)?”

107 értékelhető hallgatói vélemény érkezett be. A vélemények két csoportra oszthatók.

1. Egyetlenegy vélemény sem volt egyértelműen kedvező, dicsérő. A kisszámú, viszonylag kedvező vélemény is nagyjából úgy fogalmaz, hogy használható, de van még rajta mit fejleszteni, nehézkes stb. Egy vélemény szerint a hallgatóktól nem várható el az a professzionalizmus, amit a pályázatok megkövetelnek.
2. A vélemények általában kritikákat fogalmaznak meg. Ezek az alábbiak szerint csoportosíthatók:
 - a. az információk (pályázatok meghirdetése, eredményhirdetés) hiányosak, rövid határidejűek, nehezen találhatók meg, a hallgatók számára alig befogadható nyelven vannak megírva. Fáradtságos kiigazodni az eljárásokban. Jó lenne összefoglaló weblap az összes pályázatról, illetve, ha tájékoztató anyagok születnének, nem csak a szabályzatból kellene megérteni az eljárásokat. Különösen sok kritikát kapott a szociális támogatások rendszere. Sokszor megemlítik, hogy a rendszer túl bonyolult, túl bürokratikus, különösen az elsőéveseknek.
 - b. A segítséggel megbízott hallgatói képviselők nehezen érhetők el, nem eléggé felkészültek, lassú a visszacsatolás.
 - c. A pályázatok keresgélése, elkészítése túl sok időt vesz el, és rosszul fizet, ahhoz képest, hogy a munkapiacon ugyanannyi erőfeszítéssel mennyit lehet keresni.

A hallgatói megjegyzések összefoglalója, arra a kérdésre, hogy „A hallgatói juttatásokban való eligazodást tanácsadók (ezzel megbízott hallgatók, oktatók, adminisztrátorok) mennyire segítik?”

A beérkezett megjegyzésekből 56 darab volt értékelhető. Ezek az alábbi fő véleménycsoportokra oszthatók.

1. Szinte senki sem nyilatkozott egyértelműen dicsérően, aki igen, az is fenntartásokkal (például nem elég gyors vagy jó a hallgatói képviselet honlapja, de semmi több), vagy bevallottan egy esetben tapasztaltak alapján.
2. A kritikát megfogalmazók közül az alábbiak jellemzőek:
 - a. Nem tudott arról, hogy van ilyen szolgáltatás, vagy tudott, de rossznak tartotta a tájékoztatást magáról a tanácsadásról.
 - b. Nem találta a tanácsadót, az nem segített, későn jelzett vissza. Egy vélemény szerint a hallgatói képviselők jellemzően el vannak maradva tanulmányaikkal, nincs ilyesmire elég idejük, ugyanakkor túl sok juttatást kapnak a képviseletéért. A hallgatói képviseleti tanácsadást jellemzően kedvezőtlenül ítélik meg, egy vélemény szerint az Erasmusnál (ahol a tanácsadást alkalmazottak végzik) sem jó.
 - c. Egy vélemény volt, mely a témavezetőt dicsérte, egy másik a barátokat említette segítőkésznek, illetve volt olyan megjegyzés, hogy a végén olyan gyakorlatra tett szert, hogy már ő segített a hallgatói (képviseelő) ügyintézőnek.

A hallgatói megjegyzések összefoglalója arra a kérdésre, hogy „Jelöld meg, hogy ha a hallgatói juttatásokkal kapcsolatban tanácsra van szükséged, akkor kihez fordulsz (vagy kihez fordulnál) a leggyakrabban kérdés kiegészítéséhez fűzöttetekhez (Milyen más személyre gondoltál az előző kérdésben?)” A kérdésnél a hallgatói önkormányzat/képviselő (HÖK, HK) felelőséhez, az Értékesítési és Szolgáltatási Igazgatóság (korábban: Hallgatói Szolgáltatási Igazgatóság) szakemberéhez, oktatókhoz, más, nem hallgatói önkormányzati tisztséget viselő hallgatóhoz, más adminisztrátorhoz, ideértve bármilyen vezetőt is, egyéb személyhez válaszokat lehetett megadni.

232 értékelhető vélemény érkezett be, szinte végtelen széles körben jelölve a tanácsadókat. A válaszok nagyjából egyenletesen oszlottak el, az alábbi csoportosítás szerint.

1. Senkihez nem fordulók, weboldalakon keresgélők.
2. Bárkit megkérdezők, aki lehet akárki, vagy olyan valaki, akiről feltételezhető, hogy tud tanácsot adni, mert korábban részesült juttatásban.
3. Családtagokhoz, barátokhoz, szaktársakhoz, szobatársakhoz fordulók.
4. Egyéb adminisztrátorokhoz fordulók. Többen említik a Központi Tanulmányi Hivatal (KTH) ügyintézőit.
5. Seniorok, mentorok, tankörvezető tanárok, felsőbbévesek, a HÖK-höz közel állók, a szakkollégium segítségét kérik.
6. Kis arányban oktatókhoz (témavezetőkhez, konzulensekhez), végzetekhez fordulók.
7. Akár írhatnánk, hogy csak éppen a portáshoz nem fordulnak. De, egy fő a portást jelölte meg.
8. Érdekesek az indoklásos megjegyzések. Van, aki felveti, hogy a dékánnak írt, mert a HÖK nem segített. Más véleményező kifejti, hogy szerinte ilyesmit a KTH-nak kellene menedzselnie, nem érintett, önkéntes hallgatói képviselőknél, akik sem megfelelő motivációkkal, sem felkészültséggel nem rendelkeznek.

A hallgatói megjegyzések összefoglalója „Mennyire tartod a juttatásokról szóló döntéseket világosnak, megfelelően szervezettnek az alábbi jogcímenek? (Ha ez előzőből kimaradt valamilyen juttatás, mi lenne az és milyen értékelést adtál volna rá az előző kérdésben? Vagy bármi más megjegyzés?)” kérdésre adott válaszoknál. A kérdésnél szociális alapon odaítélt pénzbeli juttatások, a teljesítményalapú pénzbeli hallgatói juttatások, kollégiumi elhelyezés válaszokat lehetett megadni.

A kérdésre összesen 9 értékelhető vélemény érkezett. A vélemények közül a Műeper rendszert kritizálták, túl dominánsnak tartották a lakóhely-képzési távolságot a szociális támogatási rendszerben, és ketten inkompetensnek tartják a HÖK-öt. Egy véleményező szerint a teljesítményalapú ösztöndíj és a kollégiumi elhelyezés feltételei világosak. Kifogások között szerepel még a kollégiumi elhelyezésről szóló késői értesítés, a szociális támogatás elnyerésének nehéz feltételei, és a szociális helyzet jövedelemszámítása, mely beszámolja az egyszeri jövedelmeket is, nem csak a rendszereseket.

Hallgatói megjegyzések összefoglalója „Mennyire tartod a hallgatói juttatásokról szóló döntéseket szakszerűnek, ideértve a szabályok betartását az alábbi jogcímenek? (Saját vélemény az előző kérdés mentén)” kérdésre adott válaszoknál. A kérdésnél szociális alapon odaítélt pénzbeli juttatások, a teljesítményalapú pénzbeli hallgatói juttatások, kollégiumi elhelyezés válaszokat lehetett megadni.

Összesen 60 db értékelhető véleményt számoltunk össze. A véleményeket az alábbiak mentén lehetett csoportosítani.

1. Nagyon kevesen tartották a döntéseket szakszerűnek, ők is csak a kvantitatív módszerekkel kalkulálható ösztöndíjak esetében.
2. A kritizáló vélemények az alábbi csoportba sorolhatók:
 - a. A szociális támogatási, pontszámítási rendszert bírálók. A részletesebb vélemények között felbukkant
 - i. az a vélemény, hogy minél tehetősebb valaki, annál könnyebb kijátszania a rendszert, mert el tudja a jövedelmét, vagyoni helyzetét titkolni,

- ii. a vállalkozó és elvált szülők problémája, hogy ilyenkor a rendszer könnyen kijátszható,
- iii. az, hogy amennyiben a szülő nem törődik a gyerekével, és nem írja alá, hogy nem támogatja azt, és valójában nem támogatja, úgy a szociális támogatáshoz jutás esélye kicsi,
- iv. saját tapasztalatok, hogy erősen rászorulóknak nem kapnak, a láthatóan jól szituáltak igen.
- v. a jogszabály és a belső szabályok szakszerűtlensége.
- b. A HÖK inkompetenciájának, pártosságának, magát előnybe helyező viselkedésének bírálata, a közéleti tevékenység indokolatlan túlértékelése.
- c. A tanulmányi ösztöndíjaknál gyakori kritika, hogy
 - i. a tanulmányi átlagot úgy veszi figyelembe, hogy felülértékeli a könnyen teljesíthető tantárgyakat,
 - ii. a homogén hallgatói csoportok nem veszik figyelembe az eltérő tehetséget és szorgalmat, vagy a más karon felvett tárgyak nehézségét/könnyűségét,
 - iii. a tanulmányi ösztöndíj nem eléggé progresszív (túl keveset kapnak a nagyon jól, túl sokat a közepesen teljesítők), túl sokan kapnak, illetve egy vélemény szerint más teljesítményalapú ösztöndíjnál nem a TDK bírálókat eredményét veszik alapul, hanem saját értékelési rendszert alkalmaznak.
- d. A kollégiumi elhelyezésnél:
 - i. a bennfentes döntéseket említik,
 - ii. a lakóhely-képzési hely távolság nem elég nagy súlyú figyelembevételét, illetve egy vélemény szerint, hogy nem az utazásra fordított időt veszik figyelembe.

A hallgatói megjegyzések összefoglalója a „Mennyire tartod a hallgatói juttatásokkal kapcsolatos döntéseket elfogultnak, azaz a döntéshozók mennyire tárgyilagosak az alábbi jogcímenek?”) kérdésre adott válaszoknál. A kérdésnél szociális alapon odaítélt pénzbeli juttatások, a teljesítményalapú pénzbeli hallgatói juttatások, kollégiumi elhelyezés válaszokat lehetett megadni.

A 25 beérkezett válaszból:

1. Legtöbben a hallgatói képviselő kompetenciáit, részleghajlását kifogásolták, e tekintetben leginkább a kollégiumba bekerülés közösségi pontjait.
2. Néhányan csak elítélően nyilatkoztak, nem indokolva, mások korrektnek minősítették a döntéseket, két véleményező szerint a szabályok rosszak.
3. A teljesítményalapú ösztöndíjaknál felmerült a korrigált kreditindexnek a tantárgyak nehéz voltát figyelembe nem vevő mivolta, illetve két hozzászóló szerint hiba, hogy a homogén hallgatói csoportokban egyes esetekben a szerintük tehetségesebbeknek kell egymással versenyezni, nem a tehetségtelenebbekkel.

A hallgatói megjegyzések összefoglalója „Mennyire tartod a döntés elleni fellebbezés rendszerét jónak?” kérdésre adott válaszoknál.

30 értékelhető megjegyzésből:

1. A legtöbb szerint a fellebbezések esélytelenek, súlytalanok, feleslegesek, a fellebbezéseket automatikusan elutasítják. Ketten is említették, hogy a fellebbezésben szintén részt vevő HK részrehajló, illetve saját döntéseit védő.
2. Az indokolt válaszoknál többen említették, hogy szinte ugyanazok döntenek a fellebbezésekről, mint akik az elsőfokú döntést meghozták. Van, aki az eljárás körülményességét kifogásolta, más, hogy a fellebbezés úgy elhúzódik, hogy a végén már nem dönthetnek a fellebbező javára, akkor sem, ha akarnak. Volt olyan vélemény, mely szerint baj, hogy csak eljárási hiba miatt lehet fellebbezni.

3. Az egyik véleményt formáló nem is tudott arról, hogy van fellebbezési eljárás, mások megemlézték azt is, hogy esetükben a második körben született kedvező döntés, amikor már független volt a bizottság, abban korábbi döntéshozó nem vett részt.

A hallgatói megjegyzések összefoglalója „Biztos nem gondoltunk mindenre. Mik lennének a Te hallgatói juttatásokkal kapcsolatos fejlesztési javaslataid?” kérdésre adott válaszként. Az összesen 126 értékelhető vélemény lényegében a korábbiak megismétlése.

1. Az elvi jellegű megközelítések közül gyakran felbukkan a normatíva emelése, néha burkolt formában, hogy legyenek magasabbak az ösztöndíjak, illetve, hogy kapjanak kevesebbet, de többen. Az indoklások között jellemző, hogy az ösztöndíjak nem motiválók, és a jövő szakembereibe befektetni általában állami feladat. Többen említik, hogy az önköltségesek kapjanak ugyanúgy juttatásokat, mint az államilag támogatottak.
2. A technikai jellegűek jellemzően néhány téma körül csoportosulnak: a bürokrácia csökkentése, a szociális támogatásokkal kapcsolatos csalások jobb kiszűrése, az ösztöndíjszámítás, a szociális támogatás módszerének változtatása, a lakóhely-képzési hely közötti távolság erősebb figyelembevétele köré. Ide sorolható a juttatásokat menedzselő szoftver javításának igénye, illetve többen említik, hogy jelentősen javítani kellene a tájékoztatás színvonalát, és a karok közötti egyenlőtlenséget is csökkenteni kell.
3. Megjelenik e véleményekben is a HÖK kompetenciájának, szubjektívitasának bírálata, tágabb értelemben a közösségi tevékenységek elfogult, túl nagy súlyú figyelembevétele.
4. A nem szokványos vélemények között felbukkannak olyanok, mint kifejezetten a munkavállaló hallgatók támogatása, az iskolaszövetkezetek, vállalatok hallgatói finanszírozásba bevonása. Ide tartozik például a külföldi (magyar nemzetiségű) hallgatók határátlépési költségeinek támogatása, általánosságban a hallgatói lakhatás erősebb támogatása, a hallgatói étkezés, jegyzetvásárlás, vármegyebérlet támogatása. Volt olyan megközelítés, hogy például az alacsony ösztöndíjak miatt sokan dolgoznak és csalnak a számonkéréseken, így a tanulmányi ösztöndíj elosztása nem mindig igazságos. Ide tartozik az a vélemény is, hogy a hallgatót az első három tanévben tartsa el az állam.

A hallgatói megjegyzések összefoglalója „Hallgatói támogatásnak számítanak a kollégium fenntartására, sporttevékenységre, jegyzetelőállításra, kulturális tevékenység támogatására adott összegek is. Az alábbi válaszok közül válaszdd ki a legjobbnak tartottat, amit alkalmaznál, ha a három közül csak egyet lehet.” kérdésre adott válaszként. A kérdésben az alábbi három közül lehetett választani: 1) Inkább közvetlenül a hallgatókat támogassák, akik szabadon dönthessenek, mire költik. Azaz az egyetem szolgáltasson piaci alapon, a hallgatókat pénzzel támogassák, ők meg költsek a támogatást szabadon. 2) Inkább közvetlenül a hallgatókat támogassák, de csak arra lehessen használni, amire a támogatást adták, azaz igazolni kelljen (akár az adott szolgáltatásra használható kártyával, mint a SZÉP kártya), hogy például edzőteremre, színházra, jegyzetre stb. költötték. Az egyetem ezzel a módszerrel adja a szolgáltatásait támogatott áron, de a támogatás azért célzott, hogy ne lehessen akármire felhasználni. 3) Inkább a szolgáltatást támogassák (ezen keresztül azt, aki igénybe veszi), tehát költsek a sportlétesítmény, nyomda stb. fűtésére, világítására, az ott dolgozók bérére stb. Azaz az egyetem kínáljon kedvezményes szolgáltatásokat, így az adott célra nyújtott hallgatói támogatás a piaci árnál olcsóbban, a szolgáltatáson keresztül jut el a hallgatóhoz. A szolgáltatás így minden hallgató számára ingyenes, vagy kedvezményes.

33 vélemény érkezett be. Megoszlásuk alapján:

1. A szolgáltatások fejlesztését a kisebbség írta, illetve a címzett támogatások mellett ők emeltek szót. Ezek mellett a három megoldás kombinációja is szóba jött. A szolgáltatást fejleszteni kívánók részletes indoklást nem adtak, illetve olyasmikkel érveltek, hogy a hallgató örülne a támogatott szolgáltatásoknak, illetve fontos az ellenőrzés. Továbbá azzal, hogy a szolgáltatás támogatása akkor jó, ha az arra fordított szubvenció nagyobb, mint ha a hallgatók pénzbeli támogatást kapnának.

2. Azon többség, akik a pénzbeli juttatásokat vagy a vócserszerű megoldásokat pártolták, azzal érveltek, hogy a hallgatók igényei annál sokrétűbbek, hogy azok mindegyikére (támogatott) szolgáltatást lehessen szervezni. Mások olyanokat hoztak fel, hogy a szolgáltatások általában rossz minőségűek, illetve a monopolhelyzetű szolgáltató drágább.
3. Volt olyan vélemény, hogy nem adnának teljes szabadságot a hallgatóknak, nehogy ne arra költsék, amire a támogatást adták (nevesítve egy kitöltő például a kábítószer hozta példának).

A hallgatói vélemények összefoglalása

Az írásbeli hallgatói vélemények összefoglalásakor figyelembe kell venni, hogy a válaszadók többségükben sem nem a hallgatói juttatások rendszere kialakításának, menedzselésének szakértői, illetve e vélemények hosszas indoklására nem volt mód, valószínűleg igény sem. Érdekesebb megállapítások:

1. *Az önköltségesek hallgatói juttatásaival kapcsolatban használt érvek közül az államilag támogatottnál hátrányosabb helyzetet javaslok érvei inkább zsigeriek, törzsi (ők mások) jellegűek, míg a megkülönböztetést ellenzők inkább a méltányosságot hangsúlyozzák.*
2. *Jellemző, hogy elenyésző volt azok száma, akik a kollégiumi alulfinanszírozottság megoldására a kollégiumi térítési díjak emelését javasolták.*
3. *A hallgatói információs rendszerrel szemben kizárólag kritikákat fogalmaztak meg, egyetlenegy hozzászóló sem szólt róla elismerően.*
4. *Szinte ugyanez a vélemény a tanácsadók munkájáról.*
5. *A hallgatói juttatásokkal kapcsolatos döntések esetén a szociális támogatási rendszert sokan kijátszhatónak vélték.*
6. *Több kérdésnél (döntések világossága, szakszerűsége, tárgyilagossága) is kritizálták a hallgatói önkormányzat (hallgatói képviselők) kompetenciáját és részrehajlását.*

3.5. Interjúk a hallgatói előirányzat menedzselésének domináns szereplőivel

3.5.1. Interjú az Egyetemi Hallgatói Képviselő (EHK) tagjaival a juttatások kérdéseiről

Az interjút a Hallgatói Önkormányzat (HÖK) vezető testületének, az Egyetemi Hallgatói Képviselőnek (EHK) tagjaival készítettük. A testület meghatározóan vesz részt az egyetemi szinten nyújtott, szervezett hallgatói támogatások odaítélésében, mint például a rendszeres és rendkívüli szociális támogatások, továbbá a hallgatói normatíva terhére nyújtott egyes, egyetemi szintű ösztöndíjak, illetve a hallgatói csoportok között felosztott sportcélú támogatások odaítélésében. Gyakorolja a Szenátuson a Térítési és Juttatási Szabályzat módosításával kapcsolatos egyetértési jogokat, ennek keretében a szabályozás megalkotásában szerepe alapvető. A testület tagjait a karok delegálják. Az interjúban csoportosan, anonim módon vettek részt, egymás megszólalásait hallották.

Az interjú elején hallgatói támogatásokkal kapcsolatos érdekviszonyokra kérdeztünk rá. A beszélgetés elején megemlítették, hogy a rektor és a kancellár egyaránt úgy nyilatkozott, hogy számukra közömbös a hallgatói juttatások kérdésköre, nem tekintik az egyetem szempontjából lényegesnek. A hallgatói érdekek szempontjából vizsgálva meglátásuk szerint egyre többen veszik a fáradságot a különböző pályázatokhoz szükséges igazolások beszerzésére, különösen a szociális támogatásokhoz szükséges igazolásoknál. Ez utóbbinál plusz hajtóerő, hogy a kollégiumi bejutáshoz szintén szempont a szociális helyzet, így egy igazolással kétféle juttatásra is lehet pályázni. Ugyanakkor, annak ellenére, hogy a kifizetett összegek nem változnak, mivel a gazdasági helyzet jelentősen romlik (nő az infláció), a hallgatói támogatások jelentősége nő.

A hallgatók hallgatói támogatásokkal kapcsolatos tájékozottságával kapcsolatban elmondták, hogy szerintük egyre tájékozottabbak a hallgatók, köszönhetően annak, hogy a HÖK testületeinek erőteljesebb a kommunikációja, és különösen annak, hogy az elsőévesek külön is tájékoztatást kapnak a számukra elérhető juttatásokról. Elmondták, hogy a legtöbb karon a szenior és a mentorkörök tartanak ezzel kapcsolatban tájékoztatót az elsőéveseknek. Ezen felül a gólyatáborokban, valamint a kari lapokban is kitérnek erre. Megjegyezték azt is, hogy az elsőévesek számára az egyetemi ösztöndíjrendszer nagyon más,

mint az a középiskolában volt, lényegében átláthatatlan. Véleményük szerint a hallgatói képviseletek tájékoztató munkája ebben alapvető, amelyik elsős ebből kimarad, az nem lehet képes eligazodni az ösztöndíjakban. Ezt firtató kérdésre hozzátették, hogy az „egyetem” (értelmezésükben az egyetem hallgatói önkormányzaton kívüli része) a hallgatói ösztöndíjakkal kapcsolatos kommunikációval nem foglalkozik, illet csak a HÖK végez. Megjegyezték, hogy erre példa, hogy a MŰEPER (Műegyetemi Egységes Pályázati és Elbírálási Rendszer) nevű informatikai rendszer bevezetése előtt nem jelent meg az ösztöndíjakkal kapcsolatban érdemi információ (a hallgatói juttatásokat kezelő, a vonatkozó szabályzatot gondozó) Hallgatói Szolgáltatási Igazgatóság (jelenlegi nevén Értékesítési és Szolgáltatási Igazgatóság) honlapján.

Az ún. saját bevételből adható ösztöndíjknál megerősítették, hogy ezek inkább munkabér-helyettesítő (közteher-elkerülő) juttatások. Ugyanakkor említettek kari jó példákat, ahol nem a munkabérjellegű juttatás közterhének elkerülése a cél, hanem valóban a tanulmányi érdemek elismerése, illetve ahol a hallgatói önkormányzatot is bevonják az ösztöndíj odaítélésébe.

Felvetődött kérdésként, hogy az ún. hallgatói előirányzatba sorolt céltámogatásoknál (jegyzet, sport, kultúra) mi lenne a jó irány: ezeket az intézmény szolgáltatásokra költse vagy a hallgatóknak fizessék ki készpénzben, esetleg utalványban? A válasz szerint „az eddigi tapasztalatok alapján az egyetem nem annyira jó gazda”. Némi értelmezési vita után nagyjából az derült ki, hogy azon, hogy az egyetem „rossz gazda” és nehéz vele kommunikálni, leginkább azt értik, hogy nem vonja be a hallgatói önkormányzatot kellő mélységgel a döntésekbe. Sérelmezték, hogy például a sporttámogatás egy részéről dönthet csak a HÖK, a másik részét nem tudják, mire fordítja az egyetem. A beszélgetésben itt vetődtek fel legélesebben az egyetemmel kapcsolatos szemantikai viták, annak apropóján, hogy például a sporttámogatás egy részével ők (a HÖK) gazdálkodnak, ami számukra azt jelenti, hogy nem az „egyetem”, a másik részét viszont nem a hallgatói önkormányzat döntésével¹ költik. Azaz problémának a támogatások tekintetében leginkább azt látják, hogy a hallgatói önkormányzat dönt-e a felosztásról, vagy az egyetem valamely más szervezete, vezetője. Sokkal kevésbé azt, hogy azt szolgáltatásként vagy készpénzes támogatásként kapják a hallgatók - bár szerintük, azt a részt tekintve, amiről HÖK javaslat nélkül dönt az egyetem, még az is jobb lenne, ha inkább a normatívát emelnék vele.

Megkérdeztük, hogy a hallgatói támogatások elosztása során milyen tipikus problémákat látnak. Az egyik hallgatói képviselő megfogalmazása szerint a tanulmányi ösztöndíjak kiosztása során kérdés, hogy sok embernek keveset, vagy kevés embernek sokat adjanak, ez leginkább az egyes karokon (ahol azt tervezik) gond. Ebben nincs egységes álláspont. A szociális támogatási rendszert jónak, feszesnek, csalásnak ellenállónak látják. Úgy vélik, hogy beletekintve más egyetemek szociális támogatási rendszerébe, a Műegyetemé jobb, professzionálisabb. A kollégiumi férőhelyek legfőbb problémájaként említik, hogy kevés van belőlük. Ezen felül nem fordít rá eleget az állam (az egyetem). A kollégiumi férőhelyhez jutás rendszerét kiforrottnak, jól működőnek látják, nem utolsósorban annak köszönhetően, hogy ők dolgozták ki, és ők működtetik. Az elsősöknek jutó kevés számú férőhely problémáját ismerik, ugyanakkor számukra többet adni csak a felsőbb évesek (saját maguk és választóik) rovására lehetne, amit nem szeretnének, számítva az első évesek magas arányú lemorzsolódására.

Megkérdeztük, hogy mi a véleményük az önköltséges és az államilag támogatott hallgatók közötti különbségtételről, hogy egyes juttatásokat önköltségesek nem kaphatnak, vagy a kollégiumi férőhelyet drágábban kapják. A vélemények megoszlottak. Van, aki szerint a különbségtétel alapja lehet, hogy valaki miért önköltséges, például megengedheti magának - elismerve, hogy ilyen jellegű vizsgálatok kivitelezhetetlenek. Mások szerint nem szabadna

¹ A kérdés hallgatói juttatásokkal való intenzív összekapcsolása háttérben vélhetően az áll, hogy - a profitérdekeltség látszólagos tagadása miatt - az egyetemen az egyik legfontosabb kérdés, hogy a javak fölött mely érdekcsoport dönt, mert a globális hatékonyság, eredményesség nehezen, vagy nem mérhető, illetve mérése fokozhatja az érdekcsoportok közötti ellentéteket, valamint csökkentheti az állami pénzosztó helyek adományozási kedvét.

különbséget tenni. Felmerült, hogy a HÖK (ebben az esetben az EHK) is méltányos e tekintetben, mert például az ő javaslatukra nyílt meg a rendkívüli szociális támogatási lehetőség az önköltséges hallgatók számára. Megfogalmazták, hogy például valamely közösségi ösztöndíj esetében az igazságos, ha nincs különbség önköltséges és államilag támogatott hallgató között, hiszen azt mérik, hogy mennyit tesz az illető a hallgatók érdekében. A hallgatói képviselők juttatási szempontból nem látják egyértelműnek² a stipendiumos hallgatók helyzetét, hogy azok önköltséges hallgatók vagy államilag támogatottak-e - illetve egyre nagyobb nyomást érzékelnek az egyetemi vezetés részéről, hogy a hallgatóknak szervezett közösségi programokból³ a külföldiek is minél nagyobb arányban részesedjenek, ideértve a képviseleti jogot, juttatásokat, mentorálást stb.

A következő témánk az volt, hogy milyen gyakoriak-e a juttatásokkal kapcsolatos fellebbezések, ezeknél megfelelően érvényesülnek-e a hallgatói érdekek. Hallgatói képviseleti vélemény szerint a fellebbezés inkább a kollégiumi felvétellel és a szociális támogatásokkal kapcsolatban jellemző, a teljesítményalapú ösztöndíjakkal kevésbé. Az eljárások szerintük korrektek. Ilyen célú tartalékok képzésével a rendszer erre fel is készül. A fellebbezések - véleményük szerint - többségében a hallgatók figyelmetlenségéből fakadnak.

Azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy mit változtatnának a jogszabályokon, illetve az egyetemi szabályozási rendszeren, a megszólaló hallgatói képviselő szerint jó lenne tudni, hogy mekkora azoknak az (állami) ösztöndíjakkal a mértéke, melyekről nem intézményi (hallgatói önkormányzati) szinten születik döntés, illetve vélelmezik, hogy ezek összegével növelve a hallgatói normatívát jobb döntés születne. Megemlítették, hogy van, hogy a jogszabályok korlátozzák a szigorúbb intézményi feltételek bevezetését. Felvetették, hogy például lehetne a tanulmányi ösztöndíjat Országos Tudományos Diákkonferencián (OTDK) elért eredmények alapján felosztani az intézmények között, mert a Műegyetem így nagyobb összeghez jutna. Azaz a Műegyetem magasabb hallgatói normatívát kapna, mint OTDK-n szerényebben teljesítő egyetem, azzal az indokkal, hogy a Műegyetemen tehát jobb oktatói és hallgatói teljesítmények születnek. Elhangzott, hogy azt is figyelembe kellene venni, hogy Budapesten magasabbak a megélhetési költségek, mint vidéken. Többen szóba hozták, hogy a szabályok rugalmatlanságánál sokkal nagyobb problémának tartják, hogy a hallgatói normatíva négy éve nem nőtt, így ez utóbbi szokott inkább szóba kerülni a juttatások fejlesztéséről szóló diskurzusokon.

Érdeklődtünk arról is, hogy mekkora feladat számukra az ösztöndíjakkal való munka. Kiemelték, hogy egyetemi és kari szinten ez meglehetősen sok elfoglaltság. Sok időt visz el az is, hogy a határidők tekintetében a HÖK ezzel foglalkozó aktivistái rugalmasak, többszöri hiánypótlási lehetőséget is adnak, ezért többször kell egy-egy ügypussal foglalkozniuk. Úgy érzik, hogy ha ezekkel a juttatási ügyekkel helyettük hivatásos adminisztrátorok, egyetemi alkalmazottak foglalkoznának, akkor a hallgatói érdekek sérülnének, személytelenné, gépiessé válna az ügyintézés. Hiányozna a hallgatókra jellemző segítőkészség. A kollégiumi férőhelyek tekintetében még az egyetemen belüli központosításnak is ellene vannak. Megjegyezték, hogy pont a kollégiumi férőhelyeknél voltak központosítási, a HÖK szerepét kisebbé tévő törekvések, ennek okát nem nevezték meg. Megjegyezték, hogy ismereteik szerint más egyetemeken a műegyeteminél sokkal kevesebb fajta ösztöndíjat hirdetnek meg - az interjú során az okokat nem sikerült kideríteni.

3.5.2. Interjú a Kancellária Értékesítési és Szolgáltatási Igazgatóságának munkatársával
Kvalitatív kutatásunk során a hallgatói juttatások műegyetemi rendszerének másik fontos szereplőjét is megkérdeztük. Interjút készítettünk az Értékesítési és Szolgáltatási Igazgatóság (ÉSZI) munkatársával a Műegyetem hallgatói juttatási, ezen belül főleg a hallgatói előirányzatba sorolt támogatások rendszeréről.

² Ennek háttérében vélhetőleg az áll, hogy önköltségesek ugyan, de azt nem kell kifizetniük, illetve, hogy esetükben a hazai hallgatóknál jóval bőkezűbb az az állami támogatás, ami miatt kívülről úgy látszik, mint, ha államilag (erősen) támogatott hallgatók lennének.

³ Ezek szervezésében a HÖK szerepe meghatározó, valószínűleg ezért kanyarodott errefelé a hallgatói juttatásokról szóló eszmecsere.

Az ÉSZI feladatáról a hallgatói juttatások területén a munkatárs elmondta, hogy az ÉSZI elsősorban azt vizsgálja, hogy a (hallgatói előirányzatba tartozó egyes) juttatásokat a jogszabályok, belső szabályok szerint osztja-e el a Hallgatói Önkormányzat (HÖK). Az ösztöndíjak menedzselésében ténylegesen a HÖK szervezetei, az EHK, azaz az Egyetemi Hallgatói Képviselő, a KHK-k, azaz a kari hallgatói képviselő stb. vesznek részt). Ebbe beletartozik például a pályázati kiírások véleményezése, azokat a véleményezés után hozhatja csak nyilvánosságra a HÖK. Megemlítette, hogy a korábbi években nagyjából 80 féle ösztöndíjpályázati kiírás volt, mára ezt 60 köré sikerült csökkenteni és (bár a pályázati jogcímeik számának meghatározása a HÖK hatásköre) az ÉSZI a maga részéről törekszik a további racionalizálásra. Megjegyezte, hogy a HÖK-nek legnagyobb szabadsága az ösztöndíjak pontozási rendszerének kialakításában, az ennek alapján hozott döntésekben van.

Az ÉSZI kollégiumok üzemeltetésében betöltött szerepével kapcsolatban a munkatárs kifejtette, hogy az ÉSZI foglalkozik a kollégium, mint juttatás kérdéskörével, azaz például a felvételi rendszer üzemeltetésével, a házirend kialakításával és betartásával. A klasszikus üzemeltetési feladatokat az egyetem más szervezeti egységei végzik, ugyanakkor a különböző üzemeltetési adatokat az ÉSZI gyűjti, szerkeszti és bocsátja a többi szervezeti egység rendelkezésére. Az ÉSZI tehát a kollégiumok gazdáinak, egyetemen belüli főfelelősének tekinthető.

A hallgatói előirányzatba sorolt, de alapvetően nem hallgatói pénzbeli juttatásként kifizetett tételekkel kapcsolatban kiderült, hogy sokféle azok műegyetemi felhasználása. Például a doktoranduszok megkapják készpénzben a jegyzettámogatást, a többi hallgatónál ez a céltámogatási keret részben a szociális támogatás keretösszegét növeli, részben intézményi feladatokat támogat. A sporttámogatásnál pedig például részben pályabérleti díjakat fizetnek belőle, részben a kötelező órai testnevelés támogatására szolgál.

A nem hallgatói előirányzatba sorolt hallgatói juttatásoknál az ÉSZI szerepe bonyolultan ragadható meg. Az ÉSZI például lebonyolítja a Stipendium Hungaricummal és az üldözött keresztényekkel kapcsolatos kifizetéseket, közvetlenül a szerződések alapján. De, például nem foglalkozik az ÜNKP terhére kifizetett ösztöndíjakkal, azokat a karok intézik. Ezen felül van olyan ösztöndíjtípus, amelyet a Központi Tanulmányi Hivatal (KTH) intéz, itt a KTH szerepe az ÉSZI-hez hasonlóan pusztán lebonyolító - és például van olyan ösztöndíjtípus, amelyet korábban a KTH intézett, most azonban az ÉSZI foglalkozik vele.

A hallgatói juttatásokkal kapcsolatban a munkatárs kifejtette, hogy személy szerint neki jobban tetszene, ha kevesebb fajta ösztöndíj lenne, de nagyobb összegekkel - de ebbe nem akarnak/tudnak beleszólni. A hallgatói juttatások menedzselésével kapcsolatban megjegyezte, hogy a tanulmányi ösztöndíjak szétosztását könnyű algoritmizálni, bár a HÖK szeretné megtartani magának az ún. homogén hallgatói csoportok kialakításának jogát - minél több e hallgatói csoport, az ösztöndíjrendszer is annál bonyolultabb, viszont igazságosabb, mert nagyjából ugyanolyan követelményekkel kapcsolatos teljesítményeket mér össze. A szociális támogatásoknál a beadott pályázatok átvizsgálásához, elbírálásához a HÖK közreműködése elengedhetetlen a nagytömegű iratanyag feldolgozásához, ráadásul e munka javadalmazása a hallgatói juttatások terhére megoldható. E mellett a HÖK saját szavazóbázisával kapcsolatban végez munkát, továbbá a feldolgozásban részt vevő hallgatók ösztöndíjat kapnak, ami plusz hajtóerő. Tulajdonképpen így a legolcsóbb. Véleménye szerint az ösztöndíjak menedzselése nagyjából jól működik, az eljárások korrektek, méltányosak. Például van előzetes eredményhirdetés, és utána is van fellebbezésre lehetőség. A kollégiumi pályázati rendszer szoftveres pontszámítása jól működik, integritása nincs veszélyben. Szubjektív szempontú pontozásra a közösségi munka ad lehetőséget, a többi pontszám adatokon alapul.

Az egyéb (a hallgatói előirányzatba sorolt, de nem pénzbeli juttatásként kifizetett) támogatásokkal kapcsolatban elmondta, hogy a hallgatói előirányzatból a hallgatói önkormányzat támogatására (a kormányrendelet szerinti) elkülönített összeget költenek, megjegyezve, hogy az a HÖK-támogatásnak csak egy része. Hallgatói tanácsadásra

ugyanakkor a hallgatói előirányzatból nem költenek (bár a kormányrendelet engedné), azt más forrásból finanszírozzák.

A kollégium fenntartásával kapcsolatban megemlítette, hogy számításaik szerint a kollégiumi bevételek messze nem fedezik az önköltséget, a hatósági árak miatt a kollégiumok évente a Műegyetemen több mint egymilliárd forint veszteséget termelnek. A Műegyetem nem él azzal a más egyetemeken szokásosan alkalmazott módszerrel, hogy más jogcímenen (szabálytalanul) egyéb díjakat szed. Megoldásnak azt látná, ha a kollégiumi díjakat és a kollégium állami céltámogatást egyaránt megemelnék.

A fenntartó-támogatóval kialakult kapcsolatot korrektnek tartja, az alapvetően kvantitatív módszereken alapul. A fenntartó a juttatások odaítélésébe közvetlenül nem avatkozik be, elszámolásokon keresztül kommunikálnak.

Véleménye szerint a HÖK-ÉSZI kapcsolat szintén jó, szabályozásokon alapul, amelyet mindkét fél tiszteletben tart. Konfliktusok jobbára a változtatásokkor alakulnak ki, lévén a HÖK-nek egyetértési joga van, így a (hallgatói előirányzaton belüli pénzbeli juttatások, kollégiumi férőhelyek elosztása tekintetében) változtatáshoz konszenzus kell. Ellentétek inkább a HÖK, mint szervezet támogatásának felhasználása során alakulnak ki.

Összességében az interjúk során az derült ki, hogy a hallgatói előirányzattal kapcsolatban az egyetemi vezetésnek különösebb stratégiai elképzelése nincs, elsősorban allokációs feladatnak tartja. Az érdemi feladatokat a HÖK aktivistái végzik, javadalmazásukat is a hallgatói előirányzat nyújtja. A jogszabály és a (dominánsan HÖK által felügyelt) belső szabályok részletessége miatt mindkét fél mozgástere kicsi. Ezért, illetve az egyetem nem hallgatói vezetőinek érdektelensége okán, és a sokféle jogcímen nyújtott alacsony támogatási összegek miatt a konfliktusok intenzitása közöttük alacsony. Mindkét szervezet (a döntést hozó HÖK és lebonyolító ÉSZI) részéről érezhető a professzionalitás és hatáskörük növelése iránti igény. A hallgatók, illetve az egyetemi felsővezetők ugyanakkor különösebb nyomást nem helyeznek a menedzselésben érintettekre, így azok a fejlesztésben gyengén, elsősorban önérdekeik mentén érdekeltek.

3.6. Javaslatok egyes hallgatói támogatások átalakítására

A kutatási eredményeket az egyes fejezetek végén összefoglaltuk, így ebben a részben elsősorban javaslatainkat fogalmazzuk meg. Figyelemmel arra is, hogy Polónyi (2011) említett megállapításai ma is aktuálisnak tűnnek, így arra mindenképpen intó jelként szolgálnak, hogy az érintettekben mekkora a hajlandóság a rendszer átalakítására.

1. A hallgatói támogatásokból a nem pénzbeli juttatásként fizethető bevételeket el kell hagyni. A természetben kifizethető juttatások megszüntetésének legfőbb oka, hogy a pénzbeli juttatások a hallgatók számára nagyobb szabadságot adnak a felhasználásra. Másik oka, hogy a(z egyetemi) szolgáltatástámogatások természetükből fakadóan segítik a monopolhelyzet fenntartását, a magasabb árakat, illetve a támogatott szolgáltatás nem feltétlenül a rászorulókat éri el. A jegyzetírás támogatása a képzés támogatásának része, a (Műegyetemen más forrásból fenntartott, de elvileg a hallgatói juttatások terhére finanszírozható) pszichológiai tanácsadás szintén. A HÖK támogatása szintén nem hallgatói juttatás, a sport- és kulturális szolgáltatásokat az állam más forrásokból is támogatja, és az sem hallgatói támogatás. Külön is foglalkoztunk a kollégiumok támogatásával, ami ebben a formájában hatalmas előnyben részesíti a kollégiumba bekerülteket az oda be nem jutókkal, ráadásul - hatósági árral kombinálva - évtizedek óta folyamatosan a kollégiumok minőségromlásához vezet. Azzal együtt, hogy a felsőoktatási intézmények - a hallgatói előirányzaton kívüli bevételeik terhére - bármilyen szolgáltatást szervezhetnek és támogathatnak, ha úgy vélik, hogy az növeli vonzerejüket.
2. A hallgatói előirányzat számításakor az intézménytámogatást megalapozó hallgatói normatívára jogosultak közé azokat az önköltséges hallgatókat is be lehetne számítani, akik ugyanolyan jellemzőkkel bírnak, mint azok az államilag támogatott hallgatók, akik után jelenleg a hallgatói normatíva jár. Nincs elvi indoka annak, hogy a képzés költségeinek fizetése mellett hallgatói juttatásra felhasználható támogatásra ne legyenek ugyanúgy jogosultak, mint a nem önköltségesek. Polónyi megállapítja, hogy az

önköltséges-állami támogatott hallgatók megkülönböztetése méltánytalan (Polónyi, 2020). E gondolatot később kiegészíti azzal, hogy „Így a hallgatói teherviselésnek egy polarizált változata alakult ki (az államilag finanszírozott hallgatók az egyik oldalon és a mindent fizető önköltséges tanulók a másikon, ráadásul a felvételi rendszer sajátosságai miatt a hátrányos helyzetű hallgatók aránya a fizetős hallgatók között nagyobb).” Részletesen tárgyalja az állami (nem hallgatói) döntéssel kombinált önköltséges-államilag támogatott hallgatói státus méltánytalanságait Temesi, felvetve az abból származó problémákat (Temesi, 2013). Az önköltség teljes összege kifizetésére célzott hitel felvehető, így megvan annak a lehetősége, hogy hallgatók a hallgatói pénzbeli juttatásokat a hallgatói léttel összefüggő költségekre fordítsák, ne önköltség-kompenzációra - bár ez utóbbi sem kifogásolható. Az önköltséges hallgatók a hallgatói normatíva terhére jelenleg is részesülhetnek különböző, nem tanulmányi ösztöndíj jogcímen kifizetett juttatásokban. Az időközben jócskán felfutott, Stipendium Hungaricum program keretében fogadott külföldi hallgatók például önköltséges státuszúak, ugyanakkor esetükben nekik az önköltséget elengedik, számukra a hallgatói normatívánál nagyságrendekkel nagyobb összegű ösztöndíj jár alanyi jogon, elhelyezésükről az állam köteles gondoskodni, illetve más támogatásokban is részesülnek.

3. A kollégiumok külön céltámogatását és hatósági árát meg kell szüntetni. A tömegszállásként működő kollégiumok árát a fenntartók - az önköltség és stratégiai céljaik figyelembevételével - határozzák meg, a hallgatókat az állam alapvetően más csatornán keresztül és pénzben kompenzálja. A kollégiumba való bejutás szempontjai - homogén hallgatói csoportokra vetítve - a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzet, illetve a fogyatékoság, ezen felül akár a sorsolás is lehetnek, amennyiben a kereslet meghaladhatja a kínálatot. A jelenlegi helyzet átértékelésének indokai, hogy
 - a. a kollégiumok állapota folyamatosan romlik,
 - b. a felsőoktatási intézmények más feladataik finanszírozására szolgáló forrásokat kénytelenek fenntartásukra elvonni,
 - c. a lakhatási célú állami támogatásban az nem (feltétlenül) részesül, aki nem kollégiumban lakik, s, ha egyébként (szociális támogatásként) részesül, sokkal kisebb mértékben, mint aki kollégiumi férőhelyhez jutott,
 - d. tanulmányi eredménye és a hallgatói közéletben folytatott tevékenység révén támogatott árú szálláshelyhez az is juthat, aki szociális helyzete alapján nem lenne jogosult,
 - e. a rászoruló kollégiumba jutását korlátozhatja, hogy a már bent lakók döntenek a bekerülésről és bennmaradásról.
4. A hallgatói pénzbeli támogatások rendszerét az alábbi okok miatt célszerű újragondolni.
 - a. Az állam időközben számos új ösztöndíjfajtát vezetett be, elsősorban a hallgatók szakmai, tudományos, sportteljesítményeinek elismerésére. Az állami támogatások tehát hasonló tevékenységeket párhuzamosan finanszírozhatnak. Például a Műgyetemen a hallgatói normatíva terhére többféle szakmai, tudományos és sportösztöndíj nyerhető.
 - b. A hallgatói normatívából származó, jól beállított tanulmányi ösztöndíj-összegekkel a plusz normatívaként folyósított Nemzeti Felsőoktatási Ösztöndíj szintén párhuzamos finanszírozásnak tekinthető.
 - c. Az elmúlt évtizedekben nem alakították ki a szociális támogatások országosan egységes szempontrendszerét. Ezzel szemben a társadalmi jövedelemegyenlőtlenségek radikálisan megnöttek, ami miatt az egyes intézményekben - feltehetően - eltérő a szociálisan rászoruló hallgatók aránya. A Műgyetemen a szociális támogatások odaítélésakor nem alkalmaznak környezettanulmányt végző szociális szakembereket, előzetes-utólagos ellenőrzések nincsenek. A döntések pusztán a beadott dokumentumok alapján születnek, e döntéseket az empirikus kutatás véleményeiben sokan bírálták.

- d. A Műegyetemen a hallgatói közéleti tevékenységek javadalmazásáról jellemzően az abban részt vevők döntenek, nincs országosan egységes szabály az összeférhetetlenségre és a közéleti teljesítmény mibenlétének és mérésének megállapítására.
 - e. A műegyetemi kutatásból az látszik, hogy a hallgatói juttatások menedzselésének professzionalizálása - a hallgatói önkormányzati dominancia miatt - korlátokba ütközik. Az alapvetően választott hallgatók öntevékenységre épülő szétosztási mechanizmusok magukban hordozzák a források elaprózódását, hogy a döntéshozók minden választói érdekcsoportnak megfeleljenek. A részrehajlás kockázatát jelentősen növeli, hogy a döntéshozók az ellátottaktól nem függetlenek és nem szakértők. A kvantitatív kutatás ezt megerősíti: a hallgatók gyengének tartják a tanácsadási rendszert és a szociális támogatások odaítélésének színvonalát is.
 - f. A kollégiumok szabadárassá tételéhez, a nem pénzbeli támogatások megszüntetéséhez kapcsolódik az a javaslat is, hogy nem célszerű, mert drága és nem feltétlenül méltányos a hallgatói léthez kapcsolódó költségeket általában támogatni, függetlenül az érintett szociális helyzetétől, tanulmányi teljesítményétől. Ennek megfelelően a szakmai gyakorlatok hallgatói léthez kapcsolódó költségeit nem alanyi jogon, hanem szociális vagy tanulmányi alapon (a létező támogatási jogcímek részeként) célszerű kompenzálni, mint ahogy például azt is, hogy valakinek otthon segítenie kell a szüleinek, saját lakásban él, porallergiás stb.
5. A (rendkívüli és rendszeres) szociális támogatások rendszerét újabb kutatásokkal kell megvizsgálni, figyelemmel Veres és Golovics (2021) megállapításaira, melyek szerint a szociális ösztöndíj az esélyegyenlőség elősegítésén, a tehetségesek szélesebb körének feltárásán keresztül vezet a közhaszon növekedéséhez, illetve a magán, illetve munkaadói hasznok megadóztatásán keresztül is. Egyrészt fel kell tárnai a különböző intézmények hallgatóinak szocio-ökonómiai háttérét, hogy indokolt-e a kiadási jogcím intézményi szintű bevételeinek normatív finanszírozása. Kovács (2013) utal rá, hogy „a szociális támogatások elosztása mechanikus, nem veszi figyelembe az egyes intézmények hallgatósága mögötti eltérő szociális háttérét”. Másrészt össze kellene szedni az ennek menedzselésére kialakult intézményi gyakorlatokat, hogy mennyire jók az odaítélés eljárásai és szabályai, a figyelembe vett szempontok. Mik az élethelyzet felmérésének esetei, hogyan valósul meg az utólagos ellenőrzés rendszere stb. Ennek alapján kellene a változtatásokról dönteni, hogy milyen szinten (országos, regionális, intézményi stb.) és milyen adatokra, mérésekre támaszkodva célszerű a szociális támogatásokról dönteni.
 6. A hallgatói normatíva összegét elvi megfontolásokhoz és számításokhoz célszerű kötni, figyelembe véve a hallgatók bevételeinek megoszlására és szocio-ökonometriai helyzetét. Ehhez rendszeres és nyilvános kutatások szükségesek, melyek segítségével a juttatási politikák minősége javítható.
 7. Jelen műegyetemi kutatás szerint a hallgatók a tanulmányi ösztöndíj rendszerét tartják leginkább méltányosnak, ugyanakkor más intézményi kutatás nem áll rendelkezésre, ezt nem támogatja. Ennek megfelelően meg kell vizsgálni a tanulmányi ösztöndíj szerepét más felsőoktatási intézményekben is, hogy azt a hallgatók mennyire tartják megfelelőnek. A műegyetemről eltérő teljesítményszemléletű intézményekben ugyanis a tanulmányi eredmények összehasonlítása nem feltétlenül vezet eredményre, ha például azok között nagyon kicsi a különbség, vagy a hallgatói közösség nem ismeri el a tanulmányi eredmény és a teljesítmény közötti kapcsolatot. Ehhez kapcsolódik, hogy a tanulmányi eredmény szerinti elosztás - sokak számára triviálisan igazságosabb - de szociális szempontból lehet, hogy igazságtalan, mivel feltételezhető, hogy a jobb szocio-ökonómiai háttérrel bíró (azaz tehetősebb) hallgatók tanulmányi eredménye jobb (Polónyi, 2020). Másfelől azt is mérlegelni kell, hogy a jelentős magánhaszonnal járó felsőoktatási képzésben nyújtott teljesítményt mennyire kell az adófizetők pénzén

- általában és külön is ösztönözni. Veres Pál és Golovics József (2021) szerint a tanulmányi ösztöndíj költség-haszon logikája alapján egy olyan dinamikus ösztönzőként fogható fel, amelynek célja a kompetenciaszint emelésével a későbbi foglalkoztatás során az egyéni- és a közhaszon növelése. Véleményük szerint az állami ösztöndíj, mint közköltség a közösségi hasznokon keresztül térül meg, a magánhaszon pedig az adórendszeren keresztül ellentételeződhet a közösség számára.
8. Az intézményi kutatások eredményeire, az elérni kívánt társadalompolitikai célokra és a nemzetközi folyamatokra való együttes tekintettel indokolt a hallgatói juttatások rendszerén változtatni. A hallgatók juttatási rendszerére jelenleg nem készülnek hazai kutatások, az OECD 2022-es kiadványának hallgatói juttatásokkal foglalkozó részében (Az állami pénzügyi támogatás időbeli változása, valamint az állami és magánoktatási intézményekbe beiratkozott nemzeti felsőoktatási hallgatók állami támogatásaira vagy ösztöndíjaira való jogosultsági kritériumok (2009/10 és 2019/20)) például nincs Magyarországra adat (Education at Glance, 2022). Czarnecki, Korpi & Nelson (2020) cikkükben megállapítják, hogy az alacsony jövedelmű családokból származó diákok anyagilag nem feltétlenül járnak jobban azokban a diáktámogatási rendszerekben, amelyek az alacsony jövedelmű családokat célozzák. Ehelyett negatív összefüggést találtak a nettó hallgatói támogatás (azaz a tandíj után) célzottsága és nagylelkűsége között, még akkor is, ha a visszafizetendő támogatást (azaz a diákhitelt) kizárták az elemzésből. A diáktámogatás (a díjak nélkül) általában bőkezűbb azokban az országokban, amelyek a legnyilvánvalóbban térnek el az alacsony jövedelműeket célzó stratégiai politikáktól. Így az alacsony jövedelmű családokból származó diákok többnyire részesülnek abból a támogatási rendszerből, amely magában foglalja a középosztálybeli családokból származó diákokat is.
 9. A hallgatói önkormányzati normatíva ne a hallgatói előirányzatból származzon (mint most), hanem attól független állami céltámogatás legyen. Külön normatívát indokolt ezért létrehozni a hallgatói önkormányzat támogatására, ami az intézményi támogatás hallgatói juttatásokon kívüli eleme. Ilyen értelemben a hallgatói önkormányzat feladatainak támogatása valamilyen feladatfinanszírozás, felhasználási célja nem a hallgatók terheinek csökkentése. A fenti változásra azért van szükség, mert ebből a hallgatói önkormányzati támogatásból (amit az intézmény kiegészíthet) kell a hallgatói önkormányzat aktivistáit (minden közéletben aktív hallgatót) díjazni, külön összeférhetetlenségi szabályok és ösztöndíjplafonok mellett, kizárólag pénzbeli juttatásként. Ezzel elérhető, hogy a hallgatói közéleti teljesítményt nem a tanulmányi teljesítménnyel vagy a szociális helyzettel kelljen összemérni, hanem egymással. A hallgatói közéleti tevékenység díjazása ugyanis nem függ szorosan össze a hallgató tanulmányi kötelezettségeinek teljesítésére tett erőfeszítéseivel és a hallgató szocio-ökonometriai hátterével, mint a tanulmányi vagy szociális helyzet. Emellett, javaslatunk szerint, a hallgatói közéleti szereplők díjazása illetéknéppen a hallgatói közéleti programokkal versenyez, így könnyebben kimutatható, hogy az intézmény mennyit költ a hallgatói közösségek „szárazon futására” (azaz a szervezők díjazására), illetve a programokra. A Műegyetem jelenleg több százmillió forintot költ a hallgatói önkormányzat által szervezett hallgatói rendezvényekre, jellemzően az ott kapható ételek, italok olcsóbbá tételére, a fellépőkkel kapcsolatos jegyárak mérséklésére. Annak mérlegelése, hogy a hallgatói közéleti tevékenységek támogatásakor annak mekkora része legyen a hallgatói közéletben részt vevők díjazása, illetve a vásárolt szolgáltatások költsége, a hallgatói közösségeknek úgy lesz feladatuk, hogy e kettőt mérhetik össze, nem a hallgatók tanulmányi, szociális és közéleti teljesítményeit. Ennek intézményi szintű megvalósítására - jogszabályi rendelkezés híján - ugyanakkor kicsi az esélye, hiszen a jelenlegi helyzetben a hallgatói közéleti aktivitás a hallgatói juttatások terhére is elismertethető, ráadásul a közéletben aktívak által. Továbbá nem kifogásolt, ha az érintett döntéshozó/kedvezményezett a programok szervezéséből külön ellenszolgáltatás fejében is kiveszi részét.

A javasolt változtatások előnyei:

1. Az intézményi hallgatói támogatási rendszer jelentősen leegyszerűsödik. Feltételezve, hogy a szociális támogatás odaítélése nem intézményi szintű, a hallgatói normatíva terhére teljesítményalapon például kizárólag tanulmányi ösztöndíj jogcímen folyósítanak támogatást, akkor annak előnyei:
 - a. nem kell pályázni, azt algoritmizálni lehet,
 - b. nem kell a hallgatóknak rengeteg időt eltölteni a bonyolult támogatási rendszer szabályainak megértésével, a források felkutatásával,
 - c. nem kell feltétlenül a támogatásokhoz külön tanácsadói rendszer, illetve egyszerűsége miatt a tanácsadás könnyebben professzionalizálható,
 - d. nem kell a hallgatói előirányzat terhére megfizetni az annak menedzselésében közreműködő hallgatói önkormányzati aktivistákat,
 - e. nincs más állami, egyéb forrásokkal párhuzamos finanszírozás (a tanulmányi ösztöndíjon kívül gyakorlatilag nincs olyan állami, vagy más forrásból nyújtott pénzbeli hallgatói támogatás, mely pusztán a tantervben rögzített tanulmányi kötelezettségek teljesítését díjazza),
 - f. az ösztöndíjak nem aprózódnak el,
 - g. teljesítményt díjaz, nem költségeket kompenzál (mint például jelenleg a szakmai gyakorlat támogatása), a hallgató tanulmányi eredményétől, szociális helyzetétől függetlenül,
 - h. a műegyetemi vélemények szerint a tanulmányi ösztöndíj mérhető legkönnyebben, teljesítményértékelése a legkevésbé kifogásolt.
2. A kollégiumi térítési díj szabadárassá tételének, és a bejutás szempontjai közül a rászorultságon (beleértve a fogyatékossgot) kívül minden más szempont kizárásának előnyei:
 - a. a felsőoktatási intézmények kényszervállalkozásból származó súlyos pénzügyi veszteségei mérsékelhetők, megszüntethetők,
 - b. a kollégiumok minőségromlása megállítható és megfordítható,
 - c. a felsőoktatási intézmény rugalmasabban gazdálkodhat a kollégiumi férőhelyekkel,
 - d. elválík a támogatási rendszer és szolgáltatás ára, így átláthatóbb lesz, hogy az egyes hallgatók mennyi támogatást kapnak, és a felsőoktatási intézménynek mennyibe kerül a férőhely fenntartása,
 - e. a támogatási rendszer méltányosabb lesz, mert kisebb valószínűséggel fordulhat elő, hogy hasonló helyzetű hallgató nem kap semmilyen támogatást, hogy albérletben lakik, míg más hallgató havi tízezreket, százezreket spórol azzal, hogy kollégiumi elhelyezést nyert,
 - f. nem kell a tanulmányi eredmény szerint kétszer is támogatást adni, illetve a hallgatói közéletben aktívakat kollégiumi férőhellyel támogatni a szociális helyzet alapján bejutók rovására,
 - g. a kollégiumi férőhelyek szabadárassal is - figyelemmel tömegszállás jellegükre - olcsóbbak lehetnek, mint az albérletárak,
 - h. a kollégium és az albérleti piac árának kisebb különbsége okán kisebb a nyomás, hogy a már bent lakók e státuszukat megőrizzék,
 - i. a kollégiumban folytatott egyéb, közéleti-szakmai-tudományos tevékenységeket (például a szakkollégiumi feladatokat) - aki kéri (állami aktor, intézmény, maguk az érintettek) - külön is támogathatja, ahogy eddig is,
 - j. a kollégiumi férőhelyhez jutás szempontjai közül kikerülnek a közéleti aktivitások, így a bejutásért folyó versenyben csökkenthető a részrehajlás, a szubjektív elemeket tartalmazó és nehezen mérhető szempontok.
3. A hallgatói közéleti aktivitásoknak a hallgatói önkormányzati támogatás részeként való díjazásának, azaz a közéleti ösztöndíjak külön kezelésének előnyei:
 - a. A hallgatói közéleti tevékenység teljesítményének megítélése nem a szociális helyzet vagy a tanulmányi teljesítmény értékességével versenyez.

- b. A hallgatói közéleti teljesítmények - ezzel szemben - egymással versenyeznek, így amennyiben a döntésekben érintett, hallgatói közéletben aktív hallgatók részrehajlást, torz értékítéletet érzékelnek, úgy a hallgatói önkormányzat nyújtotta öngazgatással (a HÖK minden tagja választó és választható, a HÖK-nek minden hallgató tagja) könnyebben tudnak korrigálni, mint az önkormányzatiság lehetőségeivel ritkán élő, a hallgatói közéletben kevésbé részt vevő átlagos hallgatók.
 - c. A hallgatói közéleti tevékenység támogatásának része lehet az aktivistáknak kifizetett ösztöndíj, így átláthatóbb, hogy a hallgatói közösségi programokra mennyit fizet ki a felsőoktatási intézmény, és abból mennyi az egyetemi hallgatói önkormányzati szervezésnek, illetve a vásárolt programoknak a költsége.
4. A hallgatói normatíva egyszeri megemelésével és inflációhoz kötésével a tanulmányi ösztöndíj visszakapná motiváló jellegét.

Felhasznált irodalom

1. Antonucci, L. (2014). The future of the social dimension in European higher education: University for all, but without student support? In *Perspectives on youth, volume 1: 2020 - What do you see?* Council of Europe Publishing.
2. Bankmonitor. (n.d.). *Infláció kalkulátor*.
<https://bankmonitor.hu/inflacio/> (Letöltve: 2024. december 21.)
3. BME ÉSZI. (2023). *Kollégiumi önköltségek számítása* (belső anyag). Elérhető a szerzőknél.
4. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem. (2009). *A BME hozzájárulásával vagy közreműködésével létrehozott, működtetett, illetve székhelyére bejegyzett gazdálkodó szervezetek működésének értékelése*.
https://www.oldrektori.bme.hu/to/intra/szenat/szenathat/20091123/3gazdszerv_mu_kod.rtf (Letöltve: 2024. november 15.)
5. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem. (2018). *A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem frissdiplomásainak elhelyezkedési esélyei*.
<https://hszi.bme.hu/kiadvanyok/felmeresek/> (Letöltve: 2024. november 15.)
6. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem. (2024). *Térítési és juttatási szabályzat (TJSZ) - 33. § Egyetemi kiegészítő ösztöndíj*.
https://rektori.bme.hu/sites/default/files/rektori/dokumentumok/pub_szabalyzatok/2024/tjsz_2024.pdf
7. Czarnecki, K., Korpi, T., & Nelson, K. (2020). Student support and tuition fee systems in comparative perspective. *Studies in Higher Education*, 46(11), 2152-2166.
<https://doi.org/10.1080/03075079.2020.1716316>
8. Eduline. (n.d.). *Az egyetemi felvételi és a hallgatók anyagi helyzete*.
https://eduline.hu/erettsegi_felveteli/20230220_egyetemi_felveteli_anyagi_helyzet (Letöltve: 2024. november 15.)
9. Eötvös Loránd Tudományegyetem. (n.d.). *Hallgatói Juttatási Kézikönyv*.
https://www.elte.hu/dstore/document/2060/ELTE_HJK.pdf (Letöltve: 2024. november 15.)
10. EUROSTUDENT. (2021). *Social and economic conditions of student life in Europe: EUROSTUDENT VII - Synopsis of indicators 2018-2021*.
<https://www.eurostudent.eu/>
11. Eurydice. (n.d.). *Annual grant amounts - Comparative analysis (Tab 2)*.
<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/interactive-publication/comparative-analysis/financial-support/annual-grant-amounts-eur#tab-2> (Letöltve: 2024. december 21.)
12. Eurydice. (n.d.). *Comparative analysis in European higher education - Annual grant amounts (EUR)*.
<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/interactive-publication/comparative->

- [analysis/financial-support/annual-grant-amounts-eur#tab-1](#) (Letöltve: 2024. november 15.)
13. Eurydice. (2018). *National student fee and support systems in European higher education* (No. 19). European Commission, EACEA.
 14. Eurydice. (2023). *National student fee and support systems in European higher education*.
<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/data-and-visuals/national-student-fees> (Letöltve: 2024. november 15.)
 15. Felvi.hu. (2024). *A hallgatók tanulmányi jellemzői és életkörülményei Magyarországon (Eurostudent, 2024)*.
https://www.felvi.hu/felsooktatasihely/EUROSTUDENT/eurostudent_8_gyorsjelentese (Letöltve: 2024. november 15.)
 16. Felvi.hu. (n.d.). *Ösztöndíjkereső*.
<https://www.felvi.hu/hallgatoknak/osztondijkereso!/Osztondijkereso/index.php/osztondijkereso/kereses> (Letöltve: 2024. december 21.)
 17. G7. (2024). *Sok családnak spórolna havi százezer forintot a kormány új kollégiumokkal*.
<https://g7.hu/kozelet/20241118/sok-csaladnak-sporolna-havi-szazezer-forintot-a-kormany-uj-kollegiumokkal/> (Letöltve: 2024. november 21.)
 18. Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája. (2014). *HÖÖK Jövőkép'24*.
<https://hook.hu/public/editor/H%C3%96OK%20J%C3%B6v%C5%91k%C3%A9p%202024%20.pdf> (Letöltve: 2024. október 7.)
 19. Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája. (2016). *Kollégiumi kutatás 2016*.
https://hook.hu/public/editor/Koll%C3%A9giumi%20lakhat%C3%A1s_kutat%C3%A1si%20%C3%B6sszefoglal%C3%B3.pdf (Letöltve: 2023. november 29.)
 20. Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája. (2017a). *Jelentés a Jövőkép Programról*.
https://hook.hu/public/editor/jovokep_osszefoglalo_1.pdf (Letöltve: 2023. november 29.)
 21. Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája. (2017b). *Kollégiumi kutatás 2017*.
https://hook.hu/public/editor/V%C3%A9gleges3_kollegiumi_javaslat_FEKOSZ_H%C3%96OK_2017.pdf (Letöltve: 2023. november 29.)
 22. Háló, M. B. (2017). *Hallgatói juttatások rendszere a magyar felsőoktatásban* (BA diplomatervezés). Budapesti Corvinus Egyetem, Közgazdaságtudományi Kar.
 23. Hámori, Á. (2021). *A felsőoktatási hallgatók jellemzői Magyarországon: Eurostudent gyorsjelentés*.
https://www.felvi.hu/pub_bin/dload/felsooktatasihely/eurostudent/eurostudent_VII_gyorsjelentese.pdf (Letöltve: 2023. november 28.)
 24. Hofstede, G. (1991). *Cultural dimensions of values and personal value*. *International Journal of Value-Based Management*, 11(3).
https://doi.org/10.1007/978-3-031-08956-5_1124-1
 25. Kovács, F. (2022). Szociálpolitikai modellváltás Magyarországon a 2010 utáni kormányzás tükrében. *Metszetek - Társadalomtudományi folyóirat*, 11(3), 28-42.
<https://ojs.lib.unideb.hu/metszetek/article/view/12266>
 26. Kovács, T. (2013). A felsőoktatáshoz való hallgatói hozzáférés és a magyar felsőoktatás finanszírozása. In *A tudomány megszelídítése* (pp. 165-191).
 27. Magyar Kormány. (2005). *152/2005. (VIII. 2.) Korm. rendelet az Útravaló Ösztöndíjprogramról*.
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0500152.kor>
 28. Magyar Kormány. (2007). *51/2007. (III. 26.) Korm. rendelet a felsőoktatásban részt vevő hallgatók juttatásairól és az általuk fizetendő egyes térítésekről*.
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0700051.kor>

29. Magyar Kormány. (2013). 52/2013. (II. 25.) Korm. rendelet a Klebelsberg Képzési Ösztöndíjról.
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300052.kor>
30. Magyar Kormány. (2013). 165/2013. (V. 28.) Korm. rendelet a Magyar Sportcsillagok Ösztöndíjról.
31. Magyar Kormány. (2015). 87/2015. (IV. 9.) Korm. rendelet a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény végrehajtásáról - 3. számú melléklet: A diákotthon és a kollégium működésének minimális feltételei.
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1500087.kor>
32. Magyar Kormány. (2017). 120/2017. (VI. 1.) Korm. rendelet az „Ösztöndíjprogram Keresztény Fiataloknak” elnevezésű ösztöndíjprogramról és a 51/2007. (III. 26.) Korm. rendelet módosításáról.
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1700120.kor>
33. Magyar Kormány. (2020). 203/2020. (V. 14.) Korm. rendelet a Diaszpóra Felsőoktatási Ösztöndíjprogramról, valamint a program működéséhez szükséges egyes kormányrendeletek módosításáról.
<https://njt.hu/jogszabaly/2020-203-20-22>
34. Magyar Kormány. (2022). 312/2022. (VIII. 11.) Korm. rendelet a Stipendium Hungaricum ösztöndíjak biztosításáról szóló Megállapodás kihirdetéséről.
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2200312.kor>
35. Magyar Köztársaság Országgyűlése. (1990). 1990. évi CIV. törvény a Magyar Köztársaság 1991. évi állami költségvetéséről és az államháztartás vitelének 1991. évi szabályairól.
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99000104.tv>
36. Magyar Nemzeti Bank. (n.d.). MNB Kiválósági Ösztöndíj.
<https://www.mnb.hu/oktatas/mnb-kivalosagi-osztondij> (Letöltve: 2024. december 21.)
37. Magyar Népköztársaság Művelődési Minisztériuma. (1986). 23/1986. (VIII. 31.) MM rendelet és a végrehajtására kiadott 7002/1986. (Műv. K.20.) MM számú irányelv.
38. Magyar Országgyűlés. (1995). 1995. évi CXVII. törvény - 1. számú melléklet.
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99500117.tv>
39. Magyar Országgyűlés. (2011). Nemzeti felsőoktatásról szóló törvény (Nftv.) - 85/B. § (1).
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100204.tv>
40. Művelődési és Közoktatási Minisztérium. (1990). 7/1990. (VIII. 28.) MKM rendelet az állami felsőoktatási intézmények nappali tagozatos hallgatóit megillető juttatásokról és kedvezményes szolgáltatásokról. Jogkodex.
https://jogkodex.hu/jsz/1990_7_mkm_rendelet_5584845
41. Nemzeti Közszoigalati Egyetem. (2023). Hallgatói térítési és juttatási szabályzat.
https://www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/Hallgat%C3%B3i_T%C3%A9r%C3%ADt%C3%A9si_%C3%A9s%20_Juttat%C3%A1si_Szab%C3%A1lyzat_hat%C3%A1ly_2023.10.26-t%C3%B3l.pdf (Letöltve: 2024. november 15.)
42. Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal. (2023). Kooperatív Doktori Program - Pályázati felhívás.
<https://nkfi.gov.hu/palyazoknak/nkfi-alap/kooperativ-doktori-program-kdp-2023/palyazati-felhivas>
43. Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal. (n.d.). UNKP - Új Nemzeti Kiválóság Program.
<https://www.unkp.gov.hu/unkp-rol> (Letöltve: 2024. december 21.)
44. OECD. (2022). Education at a glance 2022.
<https://stat.link/fmxzvc> (Letöltve: 2025. február 28.)
45. OECD. (2024). Education at a glance 2024: OECD indicators. OECD Publishing.
<https://doi.org/10.1787/c00cad36-en>

46. Országos Kórházi Főigazgatóság. (n.d.). *Ösztöndíj-felhívás 2023/10*.
<https://bscapolo.okfo.gov.hu/osztondij-felhivas-202310> (Letöltve: 2024. december 21.)
47. Polónyi, I. (2011). *Az ezredforduló hazai oktatása: Háromnegyed évtized tanulmányai az oktatásról - oktatásgazdasági, oktatáspolitikai nézőpontból* (275 p.). Új Mandátum Kiadó. ISBN: 9789632870397
48. Polónyi, I. (2020). *A felsőoktatás politikai gazdaságtana: Magyarország a 21. századi iskolázottsági és innovációs versenyben*. Gondolat Kiadó.
49. Pusztai, G., Kovács, K., & Hegedűs, (2019). Lemorzsolódók tegnap, ma és holnap. *Educatio*, 28(4), 737-754.
50. Salamon, L. M., & Anheier, H. K. (1996). Social origins of civil society: Explaining the nonprofit sector cross-nationally. In L. M. Salamon & H. K. Anheier (Eds.), *Working Papers of the Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project* (No. 22). JHU Institute for Policy Studies.
51. Semmelweis Egyetem. (2023). *Szervezeti és Működési Szabályzat - III. könyv, Hallgatói Követelményrendszer, III.4. rész: Térítési és juttatási szabályzat*.
https://semmelweis.hu/jogigfoig/files/2023/06/SZMSZ_HKR_III_KONYV_III_4_RESZ_Teritesi_es_Juttatasi_Szabalyzat_hatalyos_20230603.pdf (Letöltve: 2024. november 15.)
52. Süveges, I., & Szabó, I. (2013). *Felmérés a BME-re 2012-ben felvett hallgatók pályaválasztásáról és szociális helyzetéről*. BME Diákközpont.
53. Szikra, D. (2023). *A bankok és az építőipar etetésére épült a fideszes családpolitika - Interjú Brückner Gergő műsorában* [Videó]. YouTube.
<https://youtu.be/KO28QU3iwP8> (Letöltve: 2024. november 15.)
54. Temesi, J. (2012). Nemzetközi felsőoktatás-finanszírozási trendek: Tanulságok és javaslatok 2012 elején. In *Felsőoktatás-finanszírozás: Nemzetközi tendenciák és a hazai helyzet* (pp. 320-338). Aula. ISBN 978-963-339-032-0
55. Veres, P., & Golovics, J. (2021). Tehermegosztás és pénzáramlások a felsőoktatásban: Ki fizeti végül a révést? *Polgári Szemle*, 17(4-6), 201-215.
<https://doi.org/10.24307/psz.2021.1214>
56. Világgazdaság. (2023). *Lélektani határ felett a budapesti albérletárak*.
<https://www.vg.hu/ingatlan/2023/07/lelektani-hatar-felett-a-budapesti-alberletarak>
57. Zeleny, K., Molontay, R., & Szabó, M. (2021). A kollégiumi lét egyetemi teljesítményre gyakorolt hatásának vizsgálata. *Statisztikai Szemle*, 99(1), 46-79.
<https://doi.org/10.20311/stat2021.1.hu0046>